

Phragmataecia castaneae Hb (*arundinis* Hb)

Vass-borrare, ny för Sverige

Av

FRITHIOF NORDSTRÖM

Denna art, som närmast är tagen på norra Själland i Danmark och på ön Ösel utanför Estlands kust, är nu funnen även i Sverige: Katrineholm i Södermanland. Den är enligt Seitz (1913) »en av jordens mest utbredda fjärilar, känd genom nästan hela Nord- och Mellan-Europa, över Nord-Asien, genom Turkestan och Kina till Japan; vidare i talrika trakter av Indien ända till Ceylon och över stora delar av Afrika till Madagaskar». Släktet placeras i systemet närmast efter *Zeuzera*.

Det märkvärdiga fyndet gjordes först 23/7 1955 tre km söder om Katrineholm vid en vassrik vik av Nyköpingsån i ficklamp-sken av studeranden Arne Thörnblom. Sedan gjordes 13/7 1957 ett nytt fynd, tre km norr om första fyndplatsen inuti själva staden Katrineholm på en lampa innanför ett öppet fönster av studeranden Olle Elofsson. Några ytterligare fynd ha ej gjorts. Då Olle Elofsson under en semesterresa till Stockholm visade mig sitt exemplar konstaterades arten. Det var *Phragmataecia castaneae* Hb. var. *cinerea* Teich.

Det mätte 32 mm i vingbredd. Framvingar grågula, ett mörkare band från vingroten till nära utkanten mörkgrått, ett liknande band vid bakkanten från vingroten till två tredjedelar av vingens längd. Mellan dessa band går ett långsträckt, spolförmigt fält, som är något ljusare och med spetsen når utkanten, det är fläckigt av små svartgrå, tvärställda fläckar. Ungefär 2—3 mm. av ribborna vid utkanten gråaktiga. Bakvingar ljus grågulaktiga, enfärgade. Undertill äro de främre grå, ljusare vid fram- och utkant, de bakre ljusare gulgrå. Antenner, huvud och halskrage vitgrå, mellankropp grå, ljusare bakåt, undertill ännu ljusare, grovt och långt hårig. Ögon stora, varandra närstående; sugrör saknas. Exemplaret är betydligt mindre än ♂ av det danska, första exemplaret. Skat Hoffmeyer (1949) avbildar detta t. 17, f. 8. Det är ljusare gråaktigt gult med något ljusare bakvingar och mäter 36 mm i vingbredd.

Entomol. Ts. Arg. 79. H. 1-2, 1958

Då det är första gången denna fjäril nämnes i svensk entomologisk litteratur, kan det vara lämpligt att något redogöra för dess förstadier och sätt att leva. En mängd arbeten hava rådfrågats.

Honan sätter sig långt ned på stråt med huvudet uppåt, kryper sedan med tätt slutna vingar baklänges nedför, sökande med den mycket rörliga, ut- och indragbara äggläggaren efter lämplig plats att lägga ägget. Är denna funnen borras först med äggläggarens yttre med fina lister försedda del ett litet hål på stråt, därefter skjutes den inre, ömtåligare delen ut och ett ägg lägges, som genom ett starkt klibbande ämne, vilket genast torkar fäster vid underlaget. Ägget lägges upprätt, är ellipsoidiskt, ungefär 1,5 mm långt och 0,8 mm brett, sidenglänsande vitgrått. Endast ett ägg lägges på varje strå. Den nykläckta larven äter sig omedelbart in i stråt. Här lever den sedan och äter en gång i stråt, vari den kan rutscha upp eller ner. Hur stor larven blir första året kan jag ej säga, kanske 10 mm, kanske mera, beroende på när ägget är lagt.

Andra året fortsätter larven att äta och utvecklas nu fortare, så att den i april till början av juni har nått sin fulla storlek. Den är 40—50 mm lång, smal och långsträckt, något plattad, smutsigt gulvit—rödaktigt gulgrå med två breda, brunaktiga sidorygglinjer, vilka nästan kan försvinna, och en tydlig svart borstvärta på sidan av varje led. Huden är något skrynklig, svagt glänsande. Huvud litet, brunaktigt, nackplåt gulaktig, fram- och baktill mörkbrunt kantad, genomskuren av en fin, vitaktig rygglinje. Den lever nära vasstråts bas, stiger nu högre upp i stråt, spinner omkring sig en vitaktig spånad efter att först ha gnagt ett utgångshål på stråts sida och täppt till detta med gnagspån. Här förvandlar den sig i maj—juni, ja ända in i augusti till en långsträckt, cylindrisk gråbrun puppa med blekare, ovanligt korta, vingslidor. Denna har två tvärrader av fina taggar på ryggen av lederna 2—9 och grovt taggig cremaster samt huvudet slutande i en kort, spetsig, framskjutande näbb, avsedd att öppna kokongen med. Puppan är ej mer än 4 mm tjock vid 28 mm:s längd. Den är mycket aktiv och kan med sina taggar och utskott röra sig upp och ner i vasstråt.

Kläckningen försiggår på eftermiddagen. Förnämsta flygtiden är från mitten av maj—juli. Vid ljusfångst flyga fjärilarna vilt omkring, kunna så sitta stilla, ofta i timmar, flyga ännu en gång mot morgonen, sätta sig och rutscha baklänges ned för den uppspända duken förmodligen för att uppsöka vasstråets nedre delar, där de brukar dölja sig om dagen. De växla avsevärt i färg och storlek, honans bakkropp sticker i vila långt utanför vingarna. De leva i vassen på sumpiga ställen eller där den växer på land, undvika strömmande vatten.

För att få tag på larven får man dra upp stråna, de ha spröda ställen och brytas lätt strax under eller ovan vattenbrynet. Rätta

tiden att samla larver är våren, då de »misstänkta» stråna tas in och sätts i fuktig sand.

Det är mycket besynnerligt att denna art är funnen i Katrineholm, mitt inne i landet, och ej annorstädes. Det är möjligt att den finns litet varstans i södra delen av landet, men ej funnen på grund av sitt dolda levnadssätt. Kanske kan dessa rader bidra till att man söker — och finner den.